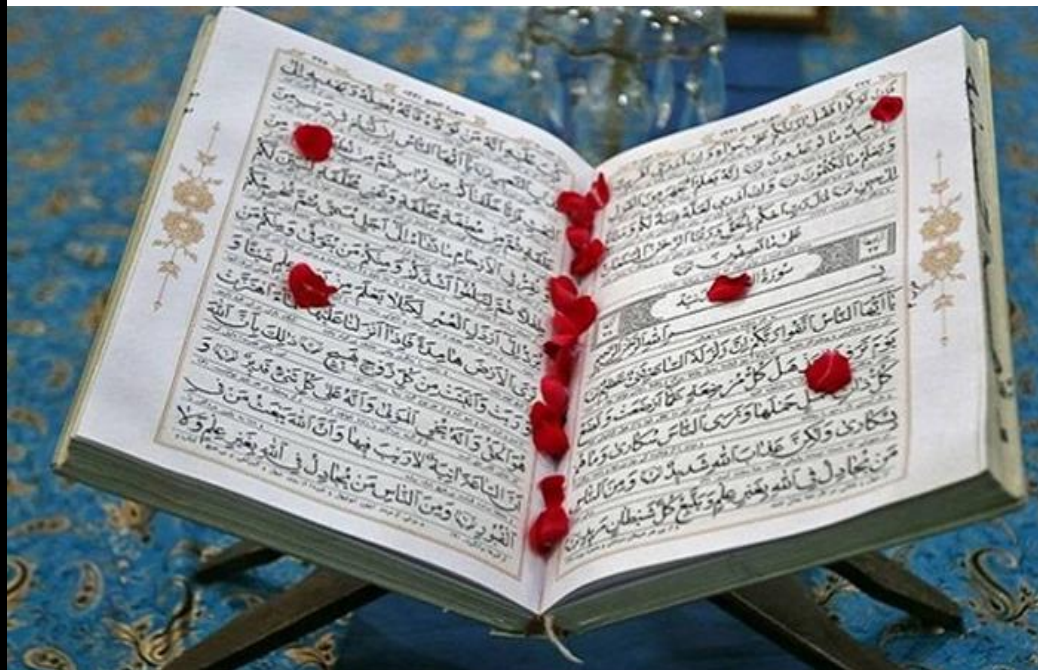

بسم الله الرحمن الرحيم

نکات کلیدی و تفسیری جزء دوازدهم قرآن کریم

**کسانی که خداوند در همین
دنیا با آنها تسویه حساب
می‌کند**

مَنْ كَانَ يَرْيِدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَ
زِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا
وَهُمْ فِيهَا لَا يَبْخَسُونَ * أُولَئِكَ
الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا
النَّارُ وَ حَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَ
بَاطِلٌ مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

(هود/۱۶-۱۵) هود علیه السلام

آیه شریفه در صدد بیان این مطلب است که عمل آدمی، تنها آن نتیجه‌ای را پی خواهد داشت که او قصد کرده است؛ که اگر منظورش نتیجه دنیوی باشد نتیجه دنیوی هم نصیبش می‌شود؛ مثلاً وضع مالی‌اش بهتر می‌شود، مشهور می‌شود، به نام و نانی می‌رسد و مانند آن. البته این در صورتی است که سایر عوامل لازم هم کمک بکنند.

آیا ادیسون در اثر این خدمت بزرگی کرده است به بهشت می‌رود؟ جواب این سوال از همین آیه شریفه روشن می‌شود که اگر این خدمت را برای رضای خدا انجام داده باشد؛ بله از جزای اخروی بهره‌مند خواهد شد اما اگر برای شهرت و نام آوری این کار را کرده باشد با شهرتی که خداوند برای او در دنیا فراهم کرد در حقیقت او را به مقصودش رساند و او دیگر بابت این عملش، بهره‌ای از بهشت نخواهد داشت

نکته مهم این است که چنین عملی، فواید اخروی برای صاحبش نخواهد داشت؛ زیرا او که قصد آن نتایج را نداشته تا نصیبش شود و صرف اینکه عملی صلاحیت دارد که در طریق آخرت واقع شود، برای رستگاری و رسیدن به نعمت‌های اخروی کافی نیست (۱).

از این آیه پاسخ این سوال مشهور و مانند آن هم روشن می‌شود که می‌پرسند: آیا ادیسون در اثر این خدمت بزرگی کرده است به بهشت می‌رود؟ جواب این سوال از همین آیه شریفه روشن می‌شود که اگر این خدمت را برای رضای خدا انجام داده باشد؛ بله از جزای اخروی بهره‌مند خواهد شد اما اگر برای شهرت و نام آوری این کار را کرده باشد با شهرتی که خداوند برای او در دنیا فراهم کرد در حقیقت او را به مقصودش رساند و او دیگر بابت این عملش، بهره‌ای از بهشت نخواهد داشت.

هر موجود نافع که از طرف خداوند برای بشر باقی مانده و مایه خیر و سعادت او گردد، «بقیة الله» محسوب می‌شود. بنابراین تمام پیامبران الهی و پیشوایان بزرگ و نیز تمام رهبران راستین که پس از مبارزه با یک دشمن سر سخت برای یک قوم و ملت باقی می‌مانند از این نظر بقیة الله اند

بقیة الله به چه معناست؟

بَقِيتُ اللّٰهَ خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (۸۶- هود علیه السلام)

ترجمه آیه این است: آن سودی که پس از رعایت احکام خدا برای شما باقی می ماند (دنیوی و اخروی)؛ برای شما بهتر است به شرط آنکه به خدا و دستورش ایمان داشته باشید؛ زیرا این واقعیت را تنها کسانی درک می کنند که به خدا و حکمت او و فلسفه فرمان هایش ایمان داشته باشند.

درست است که آیه مورد بحث درباره قوم شعیب علیه السلام است و منظور از «بَقِيتُ اللّٰهَ»، سود و سرمایه حلال و یا پاداش الهی است، ولی هر موجود نافع که از طرف خداوند برای بشر باقی مانده و مایه خیر و سعادت او گردد، «بقیة الله» محسوب می شود. بنابراین تمام پیامبران الهی و پیشوایان بزرگ و نیز تمام رهبران راستین که پس از مبارزه با یک دشمن سر سخت برای یک قوم و ملت باقی می مانند از این نظر بقیة الله اند.

از امام باقر علیه السلام نقل شده است: «نخستین سخنی که مهدی علیه السلام پس از قیام خود می گوید این آیه است «بَقِيتُ اللّٰهَ خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» سپس می گوید منم بقیة الله و حجت و خلیفه او در میان شما، سپس هیچ کس بر او سلام نمی کند مگر اینکه می گوید: السلام علیک یا بقیة الله فی ارضه»

چون مهدی موعود علیه السلام، آخرین پیشوا و بزرگترین رهبر انقلابی پس از قیام پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله است بی شک یکی از روشن ترین مصادیق «بقیة الله» خواهد بود بلکه از همه به این لقب شایسته تر است، به خصوص که تنها باقی مانده بعد از پیامبران و امامان، آن حضرت است (۲).

از امام باقر علیه السلام نقل شده است: «نخستین سخنی که مهدی علیه السلام پس از قیام خود می گوید این آیه است «بَقِيتُ اللّٰهَ خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» سپس می گوید منم بقیة الله و حجت و خلیفه او در میان شما، سپس هیچ کس بر او سلام نمی کند مگر اینکه می گوید: السلام علیک یا بقیة الله فی ارضه (۳)»

چرا برخی حرف حق را نمی فهمند؟

قَالُوا يَٰشُعَيْبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مِّمَّا تَقُولُ (۹۱- هود علیه السلام)

«اکثر چیزهایی که تو می گویی ما نمی فهمیم»؛ این جمله، سخن مردم مدین است که به پیامبر خود، حضرت شعیب ع می گفتند. وقتی آن حضرت معارف دین و احکام الهی را برای آنها بیان می کرد در پاسخ به او چنین می گفتند و سخنان آن پیامبر خدا را حرف هایی سست و بی سر و ته قلمداد می کردند.

امروز هم وقتی احکام و بایدها و نبایدهای دین به بهترین . واضح ترین بیان برای برخی بازگو می شود همین پاسخ شنیده می شود.

کسی که سرکرده جمعیتی شود و آنها را به سوی گمراهی و معصیت رهبری کند در قیامت پیشاپیش آن جمعیت و به همراه آنها وارد آتشی می شوند که خود در دنیا افروختند و در آن سوختند

قرآن به عنوان درد آشنای دارو شناس این رفتار را این گونه تحلیل می کند که چون اینها عقل و فطرت خود را زیر خروارها خاک شهوت و غضب دفن کردند (۴) اکنون که در برابر ندای وحی و فطرت قرار می گیرند قادر به درک آن نیستند با اینکه به ظاهر مشکلی در قوای ادراکی آنها وجود ندارد. (۵) برای همین است که اذعان به نفهمیدن حرفی می کنند که مؤمنین به راحتی آن را فهمیده و درک می کنند.

سرن گمراهی پیشاپیش حزب خود وارد جهنم می‌شوند

فَاتَّبِعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَ مَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ (۹۷) يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَأَوْرَدَهُمُ (۹۸- هود علیه‌السلام)

این آیات از آیاتی هستند که دلالت بر ظهور باطن اعمال در قیامت می‌کنند البته باطنی که از تناسب خاصی با ظاهرش برخوردار است.

آیه اول می‌گوید عده‌ای برای حفظ دنیایشان، موسی علیه‌السلام را رها کرده و از فرعون و برنامه و سیاست او پیروی کردند. در آیه بعد، وضعیت قیامت آن‌ها را به تصویر کشیده و می‌فرماید: فرعون، پیشاپیش قومش وارد صحنه قیامت می‌شود. اما به جای آنکه این پیشوا، پیروان خود را در آن گرمای سوزان به سوی چشمه گوارایی از آب زلال ببرد؛ آن‌ها را به آتش دوزخ وارد می‌کند (۶).

عبادت‌ها، حسناتی هستند که آثارشان در دل‌های مؤمنین وارد شده و آثار معصیت و تیرگی‌هایی که دل‌هایشان از ناحیه سیئات کسب کرده از بین می‌برد

پیام آیه: کسی که سرکرده جمعیتی شود و آن‌ها را به سوی گمراهی و معصیت رهبری کند در قیامت پیشاپیش آن جمعیت و به همراه آن‌ها وارد آتشی می‌شوند که خود در دنیا فروختند و در آن سوختند (۷).

چیزهایی که آثار گناه و معصیت را از دل می‌برند

إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ (۱۱۴- هود علیه‌السلام)

عبادت‌ها، حسناتی هستند که آثارشان در دل‌های مؤمنین وارد شده و آثار معصیت و تیرگی‌هایی که دل‌هایشان از ناحیه سیئات کسب کرده از بین می‌برد (۸).

آیه فوق همانند قسمتی دیگر از آیات قرآن، تأثیر اعمال نیک در از میان بردن آثار سوء اعمال بد را بیان می‌کند. در سوره نساء آیه ۳۱ می‌خوانیم إِنْ تَجْتَنِبُوا كِبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ؛ اگر از گناهان بزرگ دوری کنید گناهان کوچک شما را می‌پوشانیم و در آیه ۷ عنکبوت می‌خوانیم وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ؛ کسانی که ایمان آوردند و عمل صالح انجام دارند گناهان آنان را می‌پوشانیم و به این ترتیب اثر خنثی کننده گناه را در طاعات و اعمال نیک تثبیت می‌کند (۹).

خدا این گونه به بندگان مخلصش عنایت می‌کند

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهٍ وَ هَمَّ بِهٍ لَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ (۲۴- یوسف علیه‌السلام)

این آیه از لحظه‌ای خبر می‌دهد که یوسف علیه‌السلام در فشار نیروی شیطانی آن زن در آستانه ارتکاب به گناه قرار گرفت اما چون او از بندگان مخلص خدا بود به عنایت الهی از دام گناه حتمی رهید و نجات پیدا کرد.

قرآن گزارش می‌دهد که در آن اتاق در بسته و همه چیز مهیا که زن عزیز مصر به سمت یوسف علیه‌السلام حرکت کرد، یوسف علیه‌السلام عنایتی از حق، مشاهده کرد که اگر نمی‌دید او نیز متقابلاً به سمت آن زن حرکت می‌کرد.

قرآن کریم از آن عنایت ویژه به «برهان رب» یاد کرده است و علامه طباطبایی (ره) در تفسیر آن می‌نویسد: آن برهانی که یوسف از پروردگار خود دید و به سمت گناه نرفت هر چند کلام خدای متعال، کاملاً روشنش نکرده که چه بوده ولی به هر حال یکی از وسائل یقین بوده که با آن، دیگر جهل و ضلالتی باقی نماند و آن یقیناً علم عادی به بدی گناه و معصیت نبوده چرا که بسیاری این علم را

دارند و گناه می‌کنند؛ در نتیجه شکی نمی‌ماند که آن برهانی که یوسف از پروردگار خود دید، همان برهانی است که خدا به بندگان مخلص خود نشان می‌دهد و آن نوعی از علم مکشوف و یقین مشهود و دیدنی است، که نفس آدمی با دیدن آن چنان مطیع و تسلیم می‌شود که دیگر به هیچ وجه میل به معصیت نمی‌کند (۱۰).

پی نوشت ها:

(۱) المیزان ج ۱۰ ص ۱۷۵-۱۷۶

(۲) نمونه ج ۹ ص ۲۰۴

(۳) کمال الدین ج ۱ ص ۳۳۱

(۴) آیات ۱۴ سوره مطففین و ۱۰ سوره شمس

(۵) آیه ۱۷۹ سوره اعراف

(۶) نمونه ج ۹ ص ۲۲۵

(۷) ر.ک به المیزان ج ۱۰ ص ۳۸۱

(۸) ر.ک به المیزان ج ۱۱ ص ۵۸

(۹) نمونه ج ۹ ص ۲۶۷

(۱۰) ر.ک به المیزان ج ۱۱ ص ۱۲۹

منبع: هیات رزمندگان اسلام

معاونت فرهنگی تربیتی

مرکز آموزش های غیرحضورى حوزه های علمیه خواهران

<http://vufarhangi.whc.ir/>